

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 17 mei 2011 inzake de voortgang van de aanpak van belemmeringen bij het studeren in het buitenland (Kamerstuk 31 288, nr. 166). Vragen zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Van Bochove

Adjunct-griffier van de commissie,
Arends

Inhoudsopgave

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen
2. Inleiding
3. De 3 uit 6-maatregel
4. Kwaliteitsbeoordeling van de buitenlandse opleidingen
5. Termijnen voor het insturen van papieren
6. Misbruik uitwonendenbeurs
7. Informatievoorziening DUO
8. Mobiliteit studenten en docenten en Joint Degree Fonds
9. Rode Loper

II. Reactie van de staatssecretaris

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie danken de staatssecretaris voor zijn inzet om de belemmeringen ten aanzien van het studeren in het buitenland weg te nemen. De mobiliteit van studenten (en docenten/wetenschappelijk personeel) is van groot belang om de positie van de Nederlandse kenniseconomie te verstevigen. Studeren in het buitenland is allang geen luxe meer, maar een noodzakelijke voorwaarde om internationaal te kunnen concurreren met andere kenniswerkers. Het opdoen van buitenlandervaring is wel voornamelijk een verantwoordelijkheid van de student, in de ogen van deze leden. Zij zien aanleiding tot het maken van enkele opmerkingen.

Ook de leden van de PvdA-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de verbetermaatregelen die het kabinet beschrijft in haar brief aan de Kamer. De leden zijn altijd groot voorstander geweest van de mogelijkheid tot meeneembare studiefinanciering naar een studie in het buitenland. Onnodige drempels, bureaucratische werkwijzen en gebrek aan informatie moeten derhalve voorkomen worden om laagdrempeligheid bij deze regeling te realiseren. De in 2009 ingezette maatregelen door de toenmalig minister zijn daarom een goede start gebleken om de geconstateerde belemmeringen weg te nemen. De leden hebben nog enkele vragen aan de staatssecretaris naar aanleiding van de voortgangsbrief. De leden van de PVV-fractie hebben eveneens kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris met betrekking tot de voortgang aanpak belemmeringen bij studeren in het buitenland en hebben nog enkele vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben met genoegen kennisgenomen van de inhoud van de brief over de voortgang van de aanpak van de belemmeringen voor studeren in het buitenland. Veel van de bestaande knelpunten zijn inmiddels opgelost. Wel hebben zij nog enkele vragen.

Ook de leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de staatssecretaris en de voortgang van de aanpak van belemmeringen, die studenten ondervinden bij studeren in het buitenland en plaatsen nog enkele kanttekeningen.

De leden van de D66-fractie hebben eveneens met belangstelling kennisgenomen van de voortgang aanpak belemmeringen bij studeren in het buitenland. De leden zijn van mening dat het van groot belang is de

internationale mobiliteit voor studenten te bevorderen en vinden dat belemmeringen hierin zoveel mogelijk weggenomen moeten worden. Kennis en wetenschap zijn volgens deze leden grensoverschrijdende elementen. Het moet Nederlandse studenten daarom zo makkelijk mogelijk gemaakt worden om expertise, die op sommige gebieden niet toereikend genoeg is in eigen land, wel te verkrijgen door een studie te volgen in het buitenland. Aan de hand van de genoemde plannen van de staatssecretaris hebben deze leden een aantal vragen.

2. Inleiding

De leden van de VVD-fractie begrijpen dat instellingen in de grensstreek actief buitenlandse studenten werven. Zij vinden dat deze buitenlandse studenten deels een verrijking kunnen zijn voor het studieklimaat, maar maken zich zorgen over het doorschieten van het beleid van de instellingen in deze. Er zijn momenteel 12 000 Duitse studenten waarvoor de Nederlandse staat betaalt en waarvoor Duitstalige opleidingen worden verzorgd. Zij vragen of de staatssecretaris kan uitleggen waar zijn inziens de grens ligt tussen internationalisering enerzijds en ondoelmatige besteding van overheidsmiddelen anderzijds. Kan de staatssecretaris een weergave geven van het aantal buitenlandse studenten dat jaarlijks tegen het wettelijk collegegeldtarief onderwijs geniet in Nederland en hoeveel Nederlandse studenten met behoud van studiefinanciering jaarlijks elders binnen de Europese Unie (met meeneembare studiefinanciering) een opleiding volgen, zo vragen de leden.

De leden van de D66-fractie constateren dat uit het onderzoek van Stichting NEWS¹ blijkt, dat onder andere de beperkte beursmogelijkheden door studenten gezien worden als een obstakel om een studie in het buitenland te gaan volgen. Net als de staatssecretaris zijn de leden van mening dat er stappen gezet moeten worden om de ervaren belemmeringen zoveel mogelijk weg te nemen. De leden betreuren daarom de voornemens van dit kabinet om de subsidie aan het Huygens Scholarship Programme stop te zetten. De leden zijn benieuwd hoe de staatssecretaris het stopzetten van de bijdrage voor het Huygens Scholarship Programme rijmt met de doelstelling de internationale top 5 van kenniseconomieën te bereiken? Zij vragen hoeveel meer Nederlandse studenten aan buitenlandse topuniversiteiten deze maatregel volgens de staatssecretaris oplevert.

3. De 3 uit 6-maatregel

De leden van de VVD-fractie steunen de aanpassing van de 3 uit 6-maatregel, die noodzakelijk is door de invoering van de BAMA-structuur. Wel merken de leden op, dat door het systeem van studiefinanciering ingewikkelde regels nodig zijn, die bij het invoeren van een sociaal leenstelsel niet nodig waren geweest. Zij vragen of de staatssecretaris bereid is de Kamer op de hoogte te houden van het vervolg van de procedure aan het Europese Hof van Justitie. Is het noodzakelijk om meer aanpassingen te doen alvorens er een oordeel van het Hof ligt of wacht de staatssecretaris af, zo vragen de aan het woord zijnde leden.

De leden van de PvdA-fractie zijn benieuwd hoe de staatssecretaris om denkt te gaan met een situatie waarin de 3 uit 6-maatregel ertoe leidt dat de commissie door het Europese Hof in het gelijk wordt gesteld rond haar bezwaren. Zij vragen of de staatssecretaris in overleg gaat met andere lidstaten met vergelijkbare problematiek om gezamenlijk te kijken hoe men zich sterk kan maken voor deze systematiek en het in stand houden van de mogelijkheid voor meeneembare studiefinanciering.

¹ NEWS: Nederlandse Wereldwijde Studenten.

De leden van de PVV-fractie vragen welke andere lidstaten een vergelijkbare woonplaatsmaatregel kennen. Tevens vragen zij of er overleg plaatsvindt met deze lidstaten wat betreft deze zaak en zo ja, wat daar tot nu toe uit voortgekomen is.

De leden van de CDA-fractie hebben een vraag over de gevolgen van de 3 uit 6-maatregel voor kinderen van expats die buiten Nederland een studie willen volgen en vanwege verblijf in het buitenland niet aan deze maatregel kunnen voldoen. Gaarne vernemen zij een toelichting van de staatssecretaris hoe deze 3 uit 6-maatregel uitpakt voor deze groep studenten. Ook vragen deze leden een toelichting van de staatssecretaris hoe deze maatregel uitpakt voor kinderen van grensbewoners, die net aan de andere kant van de grens in Duitsland of België wonen. Zij vragen of dit voor deze groep studenten betekent dat zij geen recht op studiefinanciering hebben indien zij in het buitenland wonen en korter dan drie jaar in Nederland hebben gewoond voorafgaande aan inschrijving.

De leden van de SP-fractie merken op dat de aanpassing van de 3 uit 6-maatregel, om de periode van studeren in het buitenland niet mee te rekenen bij een nieuwe aanvraag, logisch is. Hiermee is een ongewenst effect en de bijkomende administratieve last weggenomen. De toepassing van de maatregel voor migranten levert nog wel problemen op. Zij wachten de uitspraak van het Europees Hof af.

De leden van de D66-fractie constateren een passende oplossing voor de 3 uit 6-maatregel in Nederland, welke echter door het Europese Hof van Justitie nog goedgekeurd moet worden. Volgens de Commissie werkt de regel (indirect) discriminerend omdat een dergelijke voorwaarde makkelijker kan worden vervuld door nationale onderdanen dan door migrerende werknemers en hun gezinsleden. Zij vragen of de staatssecretaris een reactie kan geven op de door de Europese Commissie aangekaarte problematiek.

4. Kwaliteitsbeoordeling van de buitenlandse opleidingen

De leden van de VVD-fractie waarderen de inzet van DUO¹ ten aanzien van de informatievoorziening. In Nederland, maar ook daarbuiten, is het van belang dat studenten weten op basis waarvan ze kiezen. Naar aanleiding van de discussie over het LSVB²-rapport «Studievoorlichting: voorliegen of voorlichten³?» vragen deze leden of de informatievoorziening van de opleidingen neutraal en objectief is.

De staatssecretaris geeft aan dat de Nuffic⁴ is belast met de kwaliteitsbeoordeling van buitenlandse opleidingen. De leden vragen hoe dit in zijn werk gaat; doet een student of DUO een verzoek of bepaalt Nuffic zelf welke opleidingen zij onderzoeken? Hoe wordt in dat laatste geval onnodig werk door de Nuffic voorkomen, zo vragen deze leden. Op welke wijze is de student zelf verantwoordelijk voor het aantonen dat de studie van zijn of haar keuze in het buitenland van voldoende kwaliteit is? Is de staatssecretaris met deze leden van mening dat opleidingen, die een deel van hun studie in het buitenland aanbieden, ook zelf een verantwoordelijkheid hebben om aan te tonen dat dit onderdeel van het studieprogramma van voldoende kwaliteit is? Zij vragen hoe de staatssecretaris de Grand Tour van Stenden University beoordeelt, waarbij grote delen van de opleiding in buitenlandse vestigingen gevolgd kunnen worden, die niet geaccrediteerd zijn, maar wel verbonden aan Stenden. Zij vragen of de staatssecretaris met deze leden van mening is dat als een vast onderdeel van de studie in het buitenland gevolgd kan worden, de instelling ook een verantwoordelijkheid heeft in het aantonen dat dit deel van de opleiding van voldoende kwaliteit is. Op welke wijze komen instellingen nu aan die eigen verantwoordelijkheid tegemoet, zo vragen de aan het woord zijnde

¹ DUO: Dienst Uitvoering Onderwijs.

² LSVB: Landelijke Studenten Vakbond.

³ Zie ook Kamerstuk 31 288, nr. 180.

⁴ Nuffic: Nederlandse Organisatie voor Internationale Ontwikkeling in het Hoger Onderwijs.

leden. Zij vragen of de staatssecretaris bereid is te kijken of de kosten voor kwaliteitsbeoordeling door Nuffic of accreditatie door de NVAO¹ verhaald kunnen worden op de instelling die dit onderdeel in het buitenland als vast onderdeel van de studie aanbiedt.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de staatssecretaris kan aangeven of hij bij het niet langer jaarlijks controleren van buitenlandse opleidingen (bij gebleken kwaliteit) wel in voldoende mate grip op speciale omstandigheden, signalen en tussentijdse controlemogelijkheden houdt. Zij vragen hoe hij garandeert voldoende zicht te houden op kwaliteitsverschuivingen bij buitenlandse instellingen. Heeft de staatssecretaris verder een beeld van de wijze waarop dit in andere landen, die met meeneembare studiefinanciering werken, geregeld is wat betreft toetsing van kwaliteit van instellingen, zo vragen de aan het woord zijnde leden.

De leden van de PVV-fractie vragen of naar aanleiding van de berichtgeving en het rapport over de buitenlandse vestigingen van Stenden Hogeschool er aanleiding is om het toezicht te verscherpen. Zo ja, welke maatregelen zullen daartoe worden genomen, zo vragen de leden.

De leden van de SP-fractie vernemen dat er veel is verbeterd ten aanzien van de informatievertrekking aan studenten over de kwaliteit van de te volgen opleidingen in het buitenland. Dat is een goede ontwikkeling. De constatering dat het niveau van de opleiding niet meer elk jaar gecontroleerd hoeft te worden, bekijken de leden kritisch. Graag horen zij welke termijn nu in acht genomen gaat worden. Zij willen er vanuit kunnen gaan dat de opleiding die de Nederlandse student in het buitenland volgt, boven elke twijfel over kwaliteit en niveau verheven is. Zij vragen tenslotte hoe de staatssecretaris hierop toe gaat zien.

De leden van de D66-fractie constateren dat het voorbereiden van een studie in het buitenland voor een student veel tijd vergt. Dit wordt veroorzaakt door de lange wachttijden voor bijvoorbeeld de aanvraag van meeneembare studiefinanciering. DUO adviseert studenten dit minimaal drie maanden voor het moment dat de studiefinanciering in moet gaan te doen. Deze leden beoordelen dit als een erg lange periode, zeker wanneer de aanvraag wordt afgekeurd en de student eventueel een nieuwe aanvraag moet indienen. De leden vragen of dit niet effectiever en sneller kan.

5. Termijnen voor het insturen van papieren

De leden van de PvdA-fractie vragen aandacht voor het gebruik van moderne (online) communicatiemiddelen wat betreft belemmeringen waar studenten tegenaan kunnen lopen met betrekking tot aanvragen, documenten en bewijsstukken. Naast e-mail vragen de leden of mogelijkheden voor het «online tracken» van aanvragen en documenten in kaart zijn gebracht voor gebruik tussen DUO en studenten in het buitenland. Zij vragen hoe de staatssecretaris aankijkt tegen het meer gebruiken van dergelijke aanvullende moderne communicatiemiddelen, die overzicht en informatie goed bij elkaar kunnen brengen voor zowel student als DUO.

De leden van de D66-fractie zijn verheugd te constateren dat correspondentie tussen DUO en studenten die in het buitenland studeren voorspoediger verloopt door het gebruik van e-mail. De leden vragen of op termijn de correspondentie tussen DUO en alle studenten, ongeacht waar zij verblijven en wat hun studieplannen (buitenland of niet) zijn, per e-mail kan gaan plaatsvinden.

¹ NVAO: Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie.

6. Misbruik uitwonendenbeurs

De leden van de VVD-fractie stellen zich op het standpunt dat de bewijslast meer bij de student moet komen te liggen, zoals al aangegeven bij de schriftelijke ronde ten aanzien van de aanpak van misbruik van de uitwonendenbeurs. Van een hoogopgeleide student mag de overheid verwachten dat hij/zij de nodige administratieve handelingen kan verrichten. Deze leden steunen het beleid van de staatssecretaris waarin rekening wordt gehouden met uitzonderingen ten aanzien van verblijf op het GBA¹-adres, maar waarbij de bewijslast bij de student ligt.

De leden van de PvdA-fractie vragen of de staatssecretaris kan aangeven hoe – in het kader van de gewenste fraudebestrijding met de uitwonendenbeurs – controle van studenten er precies uit zal zien. Zij vragen ten slotte waarin de procedure of werkwijze bij verblijf in het buitenland mogelijk afwijkt van de binnenlandse werkwijze.

De leden van de SP-fractie stellen vast dat bij een controle op de verstrekking van de uitwonendenbeurs de bewijslast bij de student ligt. De leden vragen of dat geen extra administratieve last voor de student oplevert, die zich op dat moment immers in het buitenland bevindt. Zij vragen of dit niet gecontroleerd kan worden door de uitwisseling van gegevens door de betrokken instanties.

7. Informatievoorziening DUO

De leden van de D66-fractie constateren dat op de genoemde website van DUO nog geen melding is gemaakt van de wijziging in de Wet studiefinanciering 2000 met betrekking tot de 3 uit 6-maatregel². Hier wordt enkel nog genoemd dat voor het ontvangen van meeneembare studiefinanciering, je tenminste drie jaar legaal in Nederland moet hebben gewoond. Dit kan bij zich oriënterende studenten verwarring oproepen over het recht dat zij wel of niet op meeneembare studiefinanciering hebben. Zij vragen of de staatssecretaris dit kan aanpassen zodat hier op de website meer duidelijkheid over geboden wordt.

Daarnaast constateren de leden dat de zogenoemde «Checklist» voor studenten die gaan studeren in het buitenland op de website van DUO, erg marginaal is en geen realistisch beeld geeft van de werkelijke administratieve en bureaucratische lasten van studeren in het buitenland (onder andere het regelen van verzekering, eventueel visum, OV-kaart etc.). Zij vragen of de staatssecretaris deze korte opsomming door DUO kan laten uitbreiden en laten aanvullen met de stappen die op dit moment in de «Checklist» ontbreken.

8. Mobiliteit studenten en docenten en Joint Degree Fonds

De leden van de VVD-fractie zien in de mobiliteit van studenten en docenten een kans voor de Nederlandse kenniseconomie. Deze leden waarderen de inzet van de staatssecretaris om eventuele belemmeringen tegen te gaan. Het aangaan van joint degrees is een goede manier om studenten en docenten internationale ervaring op te laten doen. Wel zijn de leden van mening dat de kwaliteit van de opleiding buiten kijf moet staan. De leden vragen daarom waarom deze joint-degrees nog niet geaccrediteerd zijn en of de staatssecretaris voornemens is deze accreditatie-eis wel te gaan stellen. Zij vragen wat de consequenties zijn van het niet accrediteren van de joint degrees. Op welke termijn zullen deze geaccrediteerd worden en is daar een specifiek kader voor nodig? Graag vernemen zij de reactie van de staatssecretaris.

¹ GBA: Gemeentelijke Basis Administratie.

² Staatsblad 2010, nr. 807.

De leden van de PVV-fractie vragen wanneer de gezamenlijke programma's tussen Nederlandse en buitenlandse instellingen geaccrediteerd gaan worden. Zal de accreditatie van deze «joint degrees» in handen komen van het NVAO? Zo niet, welke organisatie komt dan wel in aanmerking voor accreditatieverlening, zo vragen deze leden.

De leden van de D66-fractie constateren dat de Wet versterking besturing het mogelijk maakt dat Nederlandse onderwijsinstellingen vanaf 1 juli 2010 joint degrees kunnen verlenen. Joint degrees op basis van gezamenlijke programma's tussen Nederlandse en buitenlandse instellingen zijn echter nog niet geaccrediteerd. Kan de staatssecretaris aangeven hoeveel joint degrees momenteel in ontwikkeling zijn? Zij vragen wanneer de eerste gegevens over mobiliteit aan de hand van deze joint degrees verwacht kunnen worden. Deze leden vragen een reactie van de staatssecretaris op de stelling van oud-topambtenaar Ferdinand Mertens dat het aantal Duitse studenten in het Nederlands hoger onderwijs uitsluitend het financiële belang dient van hogescholen en universiteiten. De leden zijn van mening dat kwaliteit voorop moet staan bij het binnenhalen van studenten, in plaats van geld. Zij vragen of de staatssecretaris het eens is met de directeur van Nuffic dat zelfregulering door hogescholen en universiteiten, zoals vastgelegd in de Gedragscode Internationale Student voor niet-EU studenten, een oplossing kan bieden voor dit probleem. Deze leden constateren ten slotte dat ook andere Europese landen te maken hebben met onevenwichtige mobiliteit van studenten. Zij vragen of de staatssecretaris deze situatie aankaart bij de Europese Commissie en de Raad.

9. Rode Loper

De leden van de VVD-fractie zijn het eens met de staatssecretaris dat bureaucratie en gebrek aan dienstverlening aan buitenlandse studenten onnodige imagoschade oplevert. Ze kijken dan ook uit naar de eindrapportage over het programmaplan «Rode Loper». Zij vragen of de staatssecretaris voornemens is het onderdeel informatievoorziening al eerder te betrekken bij maatregelen ten aanzien de voorlichting aan Nederlandse studenten. Deze leden hechten veel waarde aan correcte en volledige (en objectieve) informatievoorziening richting alle studenten. Hoe eerder de staatssecretaris dat kan regelen, hoe beter.